

Тому, що ти є

Автор:

Дара Корній

Тому, що ти є

Дара Корній

Перед лицем справжнього кохання навіть суворий поганський Числобог може перетворитися на такого собі Амура! Є жінка, життя якої добігає кінця. Є чоловік, для якого вона і є життя. І є кімната номер ?, з якої їхнє життя почнеться спочатку, майже спочатку...

Дара Корній

Тому, що ти є

Мудрий роман про кохання

Одні читачі зовсім не звертають уваги на передмови до романів, поспішаючи до авторського тексту, а інші, навпаки, прагнуть дізнатися, що за книжка в них у руках, хочуть, щоб автор передмови, який уже побував за таємними дверима нового твору, принаймні натякнув, про що йтиметься, кому й чому саме варто зануритись у світ запропонованого сюжету.

Новий роман письменниці Дари Корній відрізняється від її дебютного «Гонихмарника», що отримав третю премію Всеукраїнського конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс та пісенної лірики про кохання «Коронація слова» у 2010 році. Вибір експертів підтвердила також велика популярність першого роману

авторки серед читачів.

Дара Корній ризикнула. Уже маючи вдячну аудиторію читачів свого містичного роману, вона написала інше. Інакше. Цього разу письменниця обрала жанр міського роману, але залишилася вірною собі, своїм життєвим і творчим принципам. Її правдивий опис людських, нехай подекуди й вигаданих доль, ситуацій, подій, її любов до своїх героїв та зрозуміла життєва позиція підкупають читача. Їй віриш, ідеш за нею в запропоновані обставини й проживаєш із героями їхні долі. То, завмерши, спостерігаєш за ними нишком збоку, то разом із ними долаєш перешкоди, витримуєш спокуси і... залишаєшся собою. Тому що це мало не найважче в житті – не зрадити себе, бо від себе не втечеш, так і житимеш у постійному усвідомленні компромісу, на який ти раз (чи й не раз) пішов. І чи буде шанс усе виправити?...

Долі головних героїв роману «Тому, що ти є» – Оксани та Олександра – перетнулися в ранньому дитинстві, ще в дитсадку провінційного містечка. Чи буває, щоб у такому тендітному віці запало в душу людини зерно єдиного, справжнього, високого кохання? Хто знає... Кохання визначають як почуття. А коли воно є відчуттям, способом життя, твоїм еством? Коли ти без коханої людини немов інвалід без життєво необхідного органу? І спроби замінити це ТВОЄ чимось чужим, «донорським» органом провалюються одна за одною, бо те чуже не приживається. Чи може таке кохання нарешті пробудити взаємність, запалити своїм вогнем того, хто поки що бачить у тобі лише друга?

Через тяжкі випробування доведеться пройти обом героям, сплітаючи та розплітаючи свої долі з іншими: батьки, діти, провінція, столиця, студентська революція на граніті 1990 року, негласна кастова нерівність «благородної крові» та «простолюду», різні системи цінностей, прагнення йти власним шляхом і компроміси, породжені різними обставинами...

І так хочеться, щоб герої досягли свого щастя, читач згорнув книжку щасливий і щоб стала йому та книжка опорою, а не перепорою в житті. Та чи складеться так? Читайте самі.

Тож для кого новий роман Дари Корній? Для дуже широкого загалу! Для жінок наших – красивих, працьовитих, талановитих, мудрих і витривалих. Для дівчат, які хоч-не-хоч незабаром стануть отими жінками, а поки що шукають підказки, як би то вибудувати власне життя щасливішим від маминого та бабусиноного. Для чоловіків, які прочитають роман і, можливо, краще зрозуміють жінок.

Міла Іванцова

Біда не в тім, що свище вітер лютий,

Що січень на вікні малює мертві квіти.

Біда не в тім, що ти мене не любиш,

Біда, що я тебе не можу розлюбити.

Юрій Рибчинський

Частина перша

Скупе кохання

А Числобог[1 - [i] (#_ednref1) Бог Чисел, тобто Бог часу. В Україні Числобога вшановують під час зимового сонцестояння 21-22 грудня, на Різдво Божича, а також одночасно й поруч зі Сварогом. Вважають, що на Різдво з народженням Молодого Божича Коляди час «оновлюється», тобто починається нове Коло Свароже (Г. С. Лозко. Українське народознавство). (Тут і далі прим. авт.)] рахує дні наші і говорить Богіві числа свої.

Велесова книга (дошка 11-Б)

1. Час

Оксана не спала. Лежала в зручному теплому ліжку на сьомому поверсі панельної дев'ятиповерхівки й слухала ніч. Штори на вікні розхилені – не хотілося ховатися від світу сьогодні. Дивилася у вікно – навпроти точнісінько такий самий будинок. Лишень із маленькою різницею: на ньому величезне електронне табло.

Годинник показує 00:00.

Нулі. Час безчасся. Здається, усе на мить завмирає. Немає болю, немає світу, немає неба, зір, місяця, сонця, немає Бога. Є тільки круглі нулі перед початком. Час безчасся? Але ж і часу нема. Лишень ефір. І тут з'являється Бог, несучи, мов Атлант, на раменах час, і...

00:01.

Початок чи продовження? Початок із нуля чи продовження після нуля?

Оксана дивиться вверх даху на смутний клаптик неба. Зірок майже не видно. Місяць мерехтить блідою плямою. У місті забагато світла, тому він такий тьмянний. Але й місяць гасне, закутуючись у темний саван хмар. Буде сніг. І слідом за ним у місто увійде Зима.

Через півгодини годинник майже зникає в рябютинні лапатога білого пір'я лебедиків-хмар, які чубраються після купелю в небесному чорному ставку й засипають своїм пухом місто, дерева, річку, парк.

У груди повертається біль, який трохи відступив після кінської дози знеболювального. Він живе в ній уже два роки. Оксана звикла до нього, мов до вірного приятеля. Часом почувається майже мертвою, коли він довго не повертається. Повернувся. Отже, досі жива. Та цього разу вже надто сильний. Оксана не кричить, не стогне. Зціпила зуби й мовчить. Боїться налякати донечку та маму. Вони й так стільки натерпілися та пережили через неї. Ці пару літ боротьби з хворобою забрали багато здоров'я та грошей у її рідних. Продали трикімнатне помешкання в Києві, прикраси, меблі. Здавалося, подолала недугу, однак то була лише ремісія. Усе намарно. Скільки ще це триватиме? Лікарі сказали: недовго – надії на одужання ефемерні.

Приїхала помирати додому. Мар'янка не захотіла лишати маму сам на сам із болем та смертю. Хоча і благала, і молила доньку. Така вперта. Узяла академку в університеті та й подалася з Оксаною. Зараз працює санітаркою в районній лікарні: кращої роботи в невеличкому районному центрі похапцем годі знайти. грошей заледве вистачає на знеболювальне та інші ліки. А ще їжа, одяг, молодість доньки. Ніхто не дорікає Оксані. Однак жінка без слів усе розуміє. Вона тягар для рідних, зайвий клопіт та обтяжливі витрати.

Оксана вдивляється в цифри на табло. Снігова пелена така густа, що лише уривки світлячків проглядають крізь снігову намітку. Простягає руку до столика, що стоїть поруч. Між ліками намацує мобільний, умикає тремтячими руками – 02:30. Час. Уже час, а то буде запізно.

Зібравши докупи сили, Оксана встає з ліжка. Груди, здається, зараз вибухнуть від болю. Вона навчилася з ним жити, але щоразу це Голгофа. Їй таки вдається відмежуватися від нього, і жінка починає вдягатися в ще звечора наготовлений одяг: старі сірі джинси, древня темно-синя вовняна кофтина, де-не-де підточена міллю, діряві шкарпетки, які тримала бозна для чого (а, бачиш, таки згодилися). Неслухняне густе волосся, яке звечора востаннє помила любистком, сяк-так пригладжує рукою, збирає докупи. Намацавши на столі гумку, зав'яже його в тугий вузол. Тепер останнє – прощальний лист «у майбутнє з минулого» чи якось так. З-під подушки витягає трішки пожмаканий аркуш паперу, складений учетверо, кладе на стіл. Здається, що писала його вічність, поки підшукала потрібні слова. Рідні мають зрозуміти: вона лише безнадійно хвора жінка. Слухає звуки за дверима кімнати. Тиша. Її рідні сплять. Навшпиньках виходить у коридор і зупиняється. Світло від снігу падає сутінками у квартиру. Двері в мамину кімнату прочинені, у Мар'янчину – щільно закриті. Шепоче: «Пробачте мені, мої любі! Пробачте й прощайте!» Рішуче намацує на вішаку свою вицвілу від часу колись бузкову куртку: у ній по гриби ходить, ні, ходила, хідники тріпала, у городі порпалася. Куртка стара, але надійна. Тільки Оксана її носила! Мамі затісна, для Мар'янки закоротка. Нікому вона вже не стане в пригоді. Вдягає її, натягує старі черевики, на голову шапку, обережно відчиняє двері й виходить із квартири. Ключі не бере. Навіщо? Це дорога в один кінець. Правда, двері залишаться незамкненими, та нехай: це зайвий шум. До того ж, здається, у таку ніч навіть недобрі люди сидять удома. Якусь мить стоїть, притулившись до дверей, слухає, чи не розбудила випадково рідних своєю метушнею. Тиша.

Оксана прямує східцями вниз. Не ризикує викликати ліфт. Зайвий шум. До хвороби вона майже не їздила ліфтами. Навіть на чотирнадцятий поверх могла

впевнено вибратися пішки. Мала на них фобію.

Почалося все в другому класі.

Оксана поверталася зі школи додому. Як завжди, неквапом зайшла в ліфт. Коли вже майже натиснула на гудзик сьомого поверху, у двері прошмигнув чужий. Мала перелякано витріщилася на незнайомця. Тато попереджав, що з чужими не можна їхати в ліфті. Чоловік був обшарпаний, від нього сильно смерділо. Коли натискав на дев'ятий гудзик, його рука тремтіла. Він розвернувся обличчям до Оксани: майже водянисті порожні очі забігали в дивному танку так швидко, що, здавалося, зараз повистрибують з орбіт. Жах пришпилів дівчинку до стіни ліфта, не змогла ні поворухнутися, ні закричати, бо втратила голос від страху. Незнайомець нахилився над малою, обережно вийняв із її вух золоті сережки. Потім вишкірився жахливим чорним, майже беззубим ротом, погладив по голівці волохатою рукою й прошепотів:

– Не бійся, мала. Я тебе не з'їм. Ломка в мене.

Та тремтяча волохата рука й вицвілі, кольору осіннього сумтного неба очі ще довго будуть маритися малій Оксанці в нічних жахіттях.

Потім незнайомець ніби розчинився в тьмяних колах, що замиготіли перед очима. Прийшла до тям від дотику ніжної маминої руки в себе на чолі. Стурбовані очі батьків дивилися на малу. Вона знепритомніла в ліфті. Її знайшла сусідка пані Стефа, яка поверталася з крамниці.

Після цієї історії Оксана старалася уникати ліфтів. А коли все ж доводилося ними користуватися, то завжди почувалася переляканою восьмирічною дівчинкою, навіть тепер. Незнайомця так і не знайшли, незважаючи на таткові робочі зв'язки. Десь через місяць після цієї історії Оксана записалася в секцію вільної боротьби, полишивши назавжди спортивну гімнастику. Умовляння мами, тренера, подруг, натяк на те, що це не дівчачий вид спорту, та інші мудрі аргументи Оксану не переконали.

– Нічого не вийде, мамо. Тато не зможе бути завжди поруч. Я маю навчитися давати собі раду сама.

Батько не відмовляв. Знав, що переконати дочку ні сльозами, ні благаннями не вдасться: мала була така ж уперта, як і він.

Згадувала, наче вчора те все відбувалося. Невже в кінці дороги спогади так відчайдушно не дають спокою? Спомин мов листівка, а чи чорно-біла світлина з минулого.

Оксана виходить із дверей під'їзду й потрапляє в Зиму. Нарешті вона прийшла, така жадана, така світла. Увірвалася в браму міста лапатим сніговієм. Під ногами лілейний святочний обрус. Так і має бути, бо якщо уродини – це свято, то й кончина людини мусить стати празником. Оксана стає під ліхтарем, який хоч і заліплений снігом, та все ж мужньо продовжує нести варту, одноокий вуличний чатовий. Жінка виходить на Паркову алею, і її маленьку худеньку постать ковтає сніжний морок.

На вулицях міста порожньо. Тільки Зима й Оксана – володарі цієї нічної пори. Ще трішки, і залишиться тільки панна Зима – прекрасна повелителька сонного міста. Жінка йде через парк, вибираючи зумисне найглухіші алеї, щоб випадково не натрапити на якусь заблудлу живу душу. Це їй майже вдається. Десь на половині шляху відчуває, що не одна. Сполохано зупиняється, розвертається й бачить перед собою старого бездомного пса, прапрадід якого, схоже, був німецькою вівчаркою.

– Ти що тут робиш, друже?! Дивися, який сніг, засипле, завіє. Біжи шукати прихистку деінде.

Пес весело метляє хвостом, не звертаючи жодної уваги на слова жінки, улесливо зазирає в очі. Оксана присідає поруч собаки. Він видається їй наче знайомим, мовби вже колись вона його бачила чи знала; десь колись, певне, тобто в іншому житті. Але пригадати зараз несила, чи то ліпше сказати – ті спогади зараз не мають зовсім ніякого значення. Чи, може, то всі бездомні пси між собою схожі, як нещасні люди однаково нещасні. Пес тулиться до жінки своїм мокрим теплим носом.

– Голодний, мабуть. Вибач, любий, у мене для тебе нічого немає, – чомусь виправдовується жінка. – Хоча... У кишенях цієї доісторичної куртки, можливо, загубилося щось істівне.

Оксана обмацує діряві кишені й знаходить в одній кусень сухого хліба.

Простягає перед собою.

- Бери, друже!

Собака трохи насторожено підходить до Оксани й висмикує з рук сухарик.

Жінка ніжно гладить собаку по його обідраній та вилинялій від лишаїв і життя шерсті, залишки якої в сніговій темряві видаються сірими – чимсь схожий неборака на вовка-сіроманця з дитячих мультиків її дитинства. Справжнісінький тобі Сірко. Пес, догризши сухарик, починає облизувати її руки, обличчя.

Наступну частину шляху йдуть разом. Сірко не відходить від Оксани, тільки час від часу зупиняється, щоб понюхати повітря, а тоді блискавично наздоганяє жінку.

Стає чутно шум річки. Стирка взимку ніколи не замерзає. Тече через містечко, ділячи його рівненько на дві половини. Це мілководна, спокійна, не дуже широка річечка. Улітку, навіть у найжахливішу спеку, у ній крижана вода. Три потужні джерела наповнюють річку, несучи воду нагору з найпотаємніших глибин Землі. Найглибша вода під мостом у міському парку, де й вливаються в Стирку ті джерела...

А от і той самий міст. Міст Скупого кохання.

Оксані на душі стає важко, ніби весь тягар і всі гріхи земного життя разом напосілися на неї. Жінка раптово зупиняється, не в змозі зрушити з місця. Кінець її шляху. Вона зараз зробить свої останні печальні кроки й за межею зустрінеться з татком. Як їй його бракувало, мудрого, сильного, упевненого в собі й завжди справедливого. Можливо, якби він іще жив, цього не трапилося б. Сірко вологим носом притуляється до руки й починає облизувати-цілувати її крижані пальці. Але вона вже нічого не відчуває. Ні холоду, ні сніжної шапки в себе на голові, ні тепла собачих цілунків. Сніг сипле й сипле, надолужуючи згаяне. Зима.

Три кроки, і все закінчиться: біль, сльози рідних, пекло животіння – і прийде забуття. Навіть якщо не втопиться, то помре через пару хвилин від

переохолодження. А чи швидко й безболісно? Швидко – так, а решта – байдуже. Відчай штовхає до поруччя містка. Жінка дивиться на темну холодну воду внизу. Білі крила сніжинок, долітаючи до аеродрому води, щезають у мороці темного свічада. Тепер її черга. Щезнути. Оксана залазить на кам'яне засніжене поруччя, розкриває руки, ніби птаха для польоту. Та політ цей буде останнім. І не вгору, а вниз. Помах крил – і вона летить! Прискорено й несамовито швидко, тому що позаду їй щось допомагає. Вона летить, але не вперед. Вона падає.

Сірко роздратовано вчепився зубами в штани жінки й сердито тягне її на себе. Оксана втрачає рівновагу й падає на засніжену поверхню мосту. Сльози заливають світ, пес жалісливо зазирає в очі жінки, тицяючись мордою їй в обличчя.

Вони сидять посеред мосту: безрідний старий самітній пес і побита хворобою та життям жінка. Вони розуміють одне одного без слів. Оксана плаче, а собака лише час від часу відповідає тихим скімленням і лежить поруч, печально поклавши морду на лапи.

Він не дав їй упасти, не сьогодні. Її дорога ще не закінчилася, і вона має пройти шлях до кінця. Доля чи хтось іще, хтозна, подарували їй шанс піти достойно. Оксана роззирається. Як зимно та красиво навколо – чисто та сніжно! Зима заворожує, заколисує. Стільки фізичних сил витратила на те, щоб добрести до містка. У неї не вистачить їх, щоб вернути назад. Оксана мусить трішки перепочити. Жінка кладе голову собаці на спину й завмирає вражено: уперше за останні півроку біль у грудях відступив самостійно, без знеболювання. Він також злякався смерті? Як вона втопилася! От перепочине хвильку й верне додому, поки не прокинулися її рідні й не знайшли того дурного листа. Повіки стають важкими, мов залізна брама середньовічного замку, падають грізно. Оксана засинає.

Сірко кілька хвилин лежить незворушно, слухаючи надломлене дихання жінки. Вона спить, кутики вуст підняті. Жінка всміхається. Пес тицяє носом в щоки, в обличчя жінки. Жодних ознак повернення зі сну. Він нервово тягне її за поли куртки. Нічого. У нього замало сил. Сірко розпачливо бігає навколо Оксани й голосно гавкає.

Оксана крізь пелену дрімоти чує гавкання якогось собаки. Однак музика там, де сонце й літо, лунає гучніше. І вона йде на звуки музики... Веселі дитячі голоси радісно й щасливо співають:

- Десь тут була подоляночка! Десь тут була молодесенька.

Оксана - подоляночка - у центрі кола.

- Тут вона сіла, тут вона впала!

Коло замкнулось.

- До землі припала!

Сірко знесилено зупиняється. Сідає на задні лапи й жалібно вие.

А Оксана танцює у своєму сні. Спить і танцює.

2. Подоляночка

Олександрю сьогодні вкотре наснилася Оксана. Лише задрімав ненадовго посеред нічного чергування на кушетці в ординаторській - і маеш... Знову спогади. Щось останнім часом вони надто часті гості в його житті. Це його мана - оті марення, марення тією, яка не стала твоєю й уже, мабуть, ніколи не стане. Двічі одружений, двічі розлучений. Перша дружина лишила його через те, що вночі її, Світлану, називав Оксаною. Така-от банальність, нічого не вдієш, та контролювати свої сни не вмів (чи не хотів?). З другою дружиною склалося теж не зовсім. У тридцять років вельми вже хотілося домашнього затишку, родини, дітей. Тут зустрів її, розумну, красиву, самотню. Кохання? Ні, швидше тривіальна необхідність продовження роду, бажання отримати хатній затишок, так званий тил, зрештою, бабуся наполягала. «Літа спливають, а ти не молодшаєш». Познайомилися випадково в Луцьку на лікарській конференції. Ксеня йому сподобалася відразу. Симпатична білявка, струнка, має добре почуття гумору, журналіст на телебаченні, у минулому модель, вона якраз готувала репортаж про ту конференцію. Підсвідомо ловив себе на думці, що обирає дружину майже за ім'ям. Дивно, правда? Сашко був непоганою, як кажуть, партією: начитаний, вродливий, розумний, освічений, неодружений, бездітний, галантний кавалер. Важко в такого не закохатися чи бодай не захопитися, тим більше що, незважаючи на всі дива косметики, і тобі вже за тридцять, і колежанки заміжні.

А принци на «білих конях», чи то пак кабріолетах, обирають зазвичай принцес, а коли й попелюшок, то юних. З приходом в життя Олександра активної журналістки Ксенії, здавалося, усе зміниться. Сашко на мить повірив у свою щасливу зірку. Сподівався, що трапиться диво, мов у приказці: «Притерпиться, то й пригорнеться», а згодом і «Перемелеться – буде борошно». Не перемололося.

Компроміси, ті клятві компроміси. Надто часто ти йдеш на них. З начальством, з родичами, з колегами на роботі, урешті – із сумлінням. Однак бувають випадки, коли компроміс неможливий. І тоді несе тебе течія все далі й далі від примарного щастя. Дружина навідріз відмовлялася перебиратися в надто спокійний районний центр – як вона казала, «до дідька в зуби» – на постійне мешкання. Манірна паняночка, зірка обласної журналістики. Ні, вона робила чесні спроби пересилити себе. Чи то потуги були не дуже відчайдушними, чи то Сашко не сильно старався, однак через півроку Ксеня втекла. Її кар'єра, друзі, батьки, обов'язки, театри, виставки, балет, звичне богемне оточення – усе залишалось у великому місті. А тут? Примарне щастя? Хтозна, що з нього може зродитися. Чи не пустоцвіт? Спочатку Ксеня чомно навідувала чоловіка раз на тиждень, згодом – раз на місяць, відмовки звичні: відрядження, купа роботи й усе таке. Сашко намагався навідуватися частіше, але як можна перейти прірву, якщо немає й линви в руках, щоб її здолати? Через півроку отримав повістку до суду. Розлучення. Ні, воно не стало ані гірким, ані болючим. Очікуваним! Обое з полегшенням зітхнули. Залишилися друзями та й зараз частенько спілкуються з Ксенею по телефону. Її все-таки помітили, і жінка перебралася до Києва. Веде одне з отих дурнувятих шоу типу «що ви ілі із середи на п'ятницю» – то Ксеня так жартує – на якомусь із літерних каналів. СТБ, НТА чи НТБ – Сашко завше їх плутає.

Бабуся робила відчайдушні спроби одружити онука ще раз, із місцевою панянкою: наречених удосталь. Однак Сашко стояв, мов мур. Досить експериментів! Для чого комусь безвинному ламати життя? Удома все нагадувало про Оксану. Сні, дерева в парку, річка. Примарність своєї фобії бачив на кожному кроці, бо залишався одержимим нею. От і сьогоднішній сон. Інколи думав: чи не втекти світ за очі від видива, того марення, що зветься Оксаною? Та буденність усе ніяк не відпускала: робота, пацієнти, немічна бабуся, обов'язки. Знав, що то він спеціально вишукує причини, щоб залишитися. А коли хочеш їх відшукати, вони легко знаходяться.

Олександр Петрович дивиться на своє відображення у вікні. Скляне свічадо витворене лампою денного світла й ранковими сутінками за вікном. Початок зими, а по калюжах під ногами, голизні землі, сірості світу та тому печальному настрою, у якому перебуває всенький світ, і не скажеш. От і сни та спогади приходять із минулого такі щемливі, що й прокидатися не хочеться. Він пригадує сьогоднішній сон і всміхається.

- Десь тут була подоляночка! Десь тут була молодесенька...

Дитячий садочок... Маленька Оксанка з дівчатками грається в «Подоляночку». Раптом з-під старої груші долинає хлоп'ячий регіт і чиесь гірке схлипування. Оксана, розірвавши коло, прямує до гурту галасливих хлопчаків.

- Оксанко, куди ж ти? - лунають услід голоси приятельок.

Дівча у відповідь лише відмахується. Шестеро її однолітків узяли в кільце новенького в групі, білявого хлопчика. Скористалися відсутністю виховательки й причепилися до малого. Марина Семенівна повела в медпункт Ярчика, який, переслідуючи жовтогарячого метелика, розквасив собі носа. Вихователька залишила Оксану тимчасово «за старшу», тому вона просто змушена втрутитися в ситуацію.

Найвищий у компанії Лесик зухвало крутить у руках окуляри новенького. Шестеро на одного - хіба це справедливо? Оксана сміливо затуляє собою потерпілого, стаючи відважно на герць із Лесиковою компанією.

- Молодці! Герої! Шестеро на одного. І не соромно? Ану віддай окуляри, Олексію. Уже! - командирським тоном суворого говорить мала на правах тимчасово «старшої».

Оксана простягає руку.

Лесик зухвало, як індик бабусі Мар'яни, випинає груди:

- А якщо не дам, що ти нам зробиш? Що, побіжиш жалітися Мариночці Семенівні? Ой-ой-ой! Сюся-масюся! Ги-ги-ги!

Левко, той, що найближче справа, шепоче щось на вухо Лесикові, та Оксані все добре чути:

– Слухай, віддай їй окуляри. Вона ж трохи того, навіжена. Ти її ще не знаєш! Вона ж така, як її тато-мент, краще не зачіпатися. Я пас!

– Що? Це я маю боятися якогось дівчиська? Бантики, скалпеточки, тьфу! Ти здурів?

– Як хочеш, але я в цьому участі не беру.

Левко й ще двоє відходять убік. Лесик упевнено продовжує грати свою роль. Їх усе одно більше! І вони пацани!

– На, візьми, чотириокий! Візьми-візьми! Спробуй! Чи, може, ти йому допоможеш, сюсятко? Що, настрашилися?

І тоді Оксана неждано зі всієї сили лупить Лесика туди, куди, як показував і попереджав тато, хлопців бити не слід. Сама про це розказувала вранці дівчатам! Ох, ця прикра звичка робити все навпаки! Лесик реве від болю, падає навколішки перед Оксаною, сльози водоспадом заливають очі. Оксана незворушно забирає з рук хлопця, що корчиться в конвульсіях, окуляри й шепоче йому на вухо, та вже надто голосно:

– Я з тобою, друже, ще не закінчила. Завтра добесідуємо.

Тоді, ніби нічого не трапилося, віддає переляканому новенькому окуляри.

– Бери. Вони тебе більше не зачеплять. Обіцяю! Як тебе звати?

– Сашко!

– Я Оксана.

Тоді мала спокійно повертається до гурту дівчат, до гри.

– Десь тут була подоляночка... – ллється пісня.

Біля сітчастої загорожі, яка відділяє територію дитсадка від міського парку, стоїть усміхнений сивочолий дідусь із розкішними довгими білими вусами та задоволено всміхається. Поруч до його ніг тулиться безпородний пес. Старий нахилиється, гладить собаку по голові.

– Бачиш, Семаргле, вони зустрілися. Поки що нам нічого тут робити.

Шестирічний Сашко поглядає розгублено то на свої окуляри, то на старого із собакою. Здивовано стенає плечима і йде дивитися, як дівчата граються в «Подоляночку».

Наступного дня Оксаниного тата покликали до завідувачки. Тато для годиться посварив свою улюбленицю, пошпетив, а мамі на вулиці тихцем – та Сашко підслухав – не без гордощів повідомив:

– У неї загострене відчуття справедливості, як і в мене... Нічого не вдієш.

Сашко знав: батько пишається донькою.

Оксана таки довела розмову з Лесиком до кінця, як і обіцяла. Вона ніколи не кидала слів на вітер. Змусила вибачитися перед Сашком усю компанію. Сашка в садку більше ніхто не кривдив.

А з Оксаною вони стали друзями.

Так, Оксана завжди була такою. Для неї не існувало відтінків кольорів у вчинках чи стосунках: або чорне, або біле.

– Вогонь дівка, – казала його бабуся.

«Ні, не вогонь, – думав Сашко. – Ватра. Така не тільки попекти може, така й спалить!»

Усі десять шкільних років він носив Оксанин портфель. Це найменше, що міг для неї тоді зробити. Сашко чекав на дівчину вранці недалечко від будинку, спеціально робив гак для цього. Ховався за дубом, а коли Оксана проходила поруч, чекав іще кілька секунд, щоб вона відійшла на надцять метрів. І лише тоді радісно наздоганяв її: «Привіт, Оксано! Можна?» Оксана безжурно перекладала йому в руку свою сумку. Отак вони, безтурботно розмовляючи, ішли до школи. Найчастіше говорила Оксана, а Сашко, здається, був лише тямущими вухами для неї. Обоє це влаштовувало.

Одного разу – це було в сьомому класі – Вітько з паралельного класу випередив Сашка на якихось три метри:

– Привіт, Оксано! Допомогти портфель нести?

Вітько аж змарнів весь, вичавлюючи із себе по звуку слова. Було помітно, що важко дається хлопцеві сказане. Знаючи непередбачувану вдачу дівчини, розхвилювався не на жарт.

Оксана на мить завмерла. Здивовано зміряла Вітька з ніг до голови й випалила:

– Не варто! У мене вже є вірний Санчо Панса.

Вітька, звичайно, занепокоїли слова Оксани, та він не звик легко здаватися.

– Тоді випробуй нас. Хто сильніший, той і портфель носитиме.

Душа Сашка втекла в п'яти. Хто він такий проти Вітька? Мізерний миршавий білобрисий «очкарик» супроти капітана дитячої збірної міста з футболу. Угадайте, хто переможе.

Оксана іронічно хмикнула:

– Овва, хлопче! Ти що, трактор чи нова модель «Запорожця», щоб тебе випробовувати? Я тобі українською кажу: у мене вже є кому портфель носити. І, будь ласка, не треба за мною бігати. Набрид! Май трохи гонору, чи що. У тебе, Вікторе, крім футболу, у голові ніц нема. Пустодзвін.

Потім вона спокійно підійшла до Сашка, переклала зі своєї руки в його портфель.

– Привіт, Сашо! Ходімо, а то запізнаємося.

Приголомшений та здивований Вітько залишився стояти на місці. Він, зрозуміло, поняття зеленого не мав, хто такий Санчо Панса. Однак слово здалося йому дуже образливим, і відтоді до Сашка приклеїлося прізвисько Панса. Набагато приємніше від Очкарика, звісно, хоча не всі це розуміли, думаючи, що дуже ображають хлопця.

Так, їхні дороги йшли паралельно: вони вчилися в одній школі, ходили в один клас і навіть сиділи за сусідніми партами. Сашка вважали сірим тихеньким лемінгом, заучкою, очкариком, найменшим у класі, непримітним... Тінню. Хлопець ріс без батьків. Коли мав п'ять років, татко потрапив в аварію. Усі знали, хто здійснив цей наїзд, були навіть свідки, хоча п'яний водій із місця злочину втік. Так, містечко в них маленьке, та, як і всюди, у ньому є свої небожителі, недоторканні. Не впійманий – не покараний. Коли Сашко пішов у третій клас, померла мама. Два дні в мами нестерпно болів живіт, піднялася температура. А лікарі не змогли поставити точний діагноз. Лікували то розлад шлунка, то гастрит, то виразку. Операцію зробили запізно. Банальний апендицит. Мама так і не прокинулася після наркозу. На могилі матері Сашко поклявся їй і всім тим, хто через лікарську недбалість пішов із життя, що обов'язково стане лікарем, хорошим хірургом, вивчиться й повернеться додому, у цю лікарню, щоб так безглуздо не помирили люди.

Сашка виховувала й ставила на ноги бабуня, у минулому вчителька хімії, шанована жінка в крихітному містечку з двома середніми та однією восьмирічною школами. І досі – а бабусі вже вісімдесят три – усі знайомі кличуть її лише Василюю Степанівною. Колишні учні частенько телефонують не лишень на свята, а просто так, щоб поспілкуватися чи порадитися. Вона замінила Сашкові і батька, і матір, як уміла і як могла.

Після успішного закінчення школи їхні з Оксаною дороги розійшлися. Вона подалася в столицю, де вступила до університету на філологію, як і мріяла. Сашко завдяки на диво глибинним зв'язкам бабуні («Кого я тільки не вчила», – любила повторювати вона) доволі легко вступив до Львівського медінституту.

Провчився у виші лишень рік, пішов до війська: два роки тупої муштри.

Тоді йому випадково прийшла повістка. Так, випадково: безрідний сирота, стара пенсіонерка на його утриманні... Таких до війська не беруть. Бабуня хотіла бігти до військкомату й вимагати виправлення прикрої помилки, але... Сашко не погодився й тоді показав свою рішучість і впертість, чим дуже збентежив бабусю. Побачивши таку наполегливість внука, вона замиралася.

Що б не гомоніли про значення військової служби, про її корисність чи навпаки, зараз Олександр упевнений: вона стала доброю школою для його тіла й гарту характеру. Так-так, згода. Звичайно, ліпше, коли будь-якою справою займаються професіонали: пекар пече, учитель учить, лікар лікує... Та військо дало Сашкові дуже багато. Там він нарешті зрозумів вагу слів, які так любив повторювати тато Оксани, – «добро має бути з кулаками». І Олександр навчився ті кулаки застосовувати.

– Олександр Петровичу, – перериває плин думок медсестричка Ліда. – Щойно привезли десятирічну дівчинку. Різкий біль унизу живота, підозра на апендицит. Будьте ласкаві, вас кличуть батьки пацієнтки...

3. Полюси

Оксана вступила до Київського університету, як і мріяла. Слід, правда, уточнити: ледве-ледве вступила. Пощастило, звісно: конкурс того року був не вельми, навіть трієчників брали. Зараз вона вже третьокурсниця Тарасового університету, майбутній український філолог. Чи важкувато вчитися? По-всякому, як у студентській пісні: «Від сесії до сесії живуть студенти весело!» – а сесія двічі на рік.

Сьогодні вона зібрала одногрупників у ідальні університету не просто так. На жаль, залишатися після пари в аудиторії на декілька хвилин не всі погоджувалися. Мали обговорити проблему організації «екватора» – важливої події в житті справжнього студента. Спохопилися надто пізно, а все через старосту Ритку, не вельми діяльну особу, тому і актовий зал, і студентська

ідальня, і навіть крихітне студентське кафе були зарезервовані мудрішими студентами задалегідь. Винаймати ж кафе в місті – надто дороге задоволення для студента. І коли дискусія на цю тему, здається, зайшла в глухий кут і більшість дівчат відверто сумували, до них підійшов юнак. Спочатку привітався зі старостою Риткою, назвавши її сусідкою. Дівчата за столом аж просіяли, де й сум щез. Високий, стрункий, чорнявий, швидкі сірі очі, свердлярчий, трішки колючий погляд. На запитання Рити, що він, без п'яти хвилин випускник, робить в універі, трохи манірно та надто солодко посміхнувся. Оксані хлопець не сподобався, хоча кажуть, що доволі часто перше враження оманливе. Її товаришки так не вважали. Оксана схилилася над зошитом і щось креслила в ньому, щоб не натикатися зайвий раз на масні очі хлопця й не брати участі в розмові, яка йшла за столом і здавалася їй безглуздою. Не вічно ж він тут стовбичитиме. Дівчата надто награно хихотили з його глупуватих жартів і активно пускали бісики в бік юнака. Очевидний брак чоловічої уваги на майже дівчачому факультеті.

– Агов, мала! Що там у зошиті загубила? Ти з нами?

Лише коли Ритка підштовхнула Оксану, та зрозуміла, що «агов» стосується її.

Оксана сердито відклеїла погляд від зошита.

– Слухай, я не «агов»! Зрозумів? До того ж ти нам заважаєш. – Оксана суворо обвела поглядом свій гурт – дівчата здивовано Perezirнулися. – Може, підеш погуляєш, хлопче, га? Рито, це, здається, твій приятель, от і відійди з ним, поговорить.

Хлопець здивовано витріщився на дівчину. Його рідко коли так дошкульно відшивали, майже в лоба, без попереджень. Ще б сказала: «Та пішов ти». Та, судячи з бойового настрою дівчини, це не проблема.

Згодом з'ясується, що Влад (так звати юнака) не лише сусід Рити, а й син проректора університету. Схоже, цього не знала лише Оксана. О, звісно, розумний, вродливий, гарне виховання. Перспективи і теде. Для дівчат ласий шмат, тобто завидний наречений. Не одне дівоче серце мліє від спокуси затягнути його бодай на здибанку. «Одне зле – надто він непостійний, часто розбиває дівочі серця. Та все ж, знаєш, я б ризикнула, комусь таки пощастить», – уже в гуртожитку розмірковувала вголос Оріся, одногрупниця, з якою Оксана

мешкала в одній кімнаті. Ориська багато чого знала про Владу й навіть не приховувала, що хотіла б стати саме тією єдиною, якій пощастить. Влад – п'ятикурсник. Випускний курс, диплом, отже, рідко буває в університеті, тому не дивно, що Оксана його не зустрічала. Він фізик, а дороги філологів та фізиків так рідко перетинаються.

Несподівано для всіх п'ятикурсник Владислав узявся добровільно допомагати старості Ритці організувати свято «екватора», незважаючи на свою так звану колосальну зайнятість. Він доволі легко домовився про оренду вже ніби зовсім-таки «безнадійно» зарезервованого іншими актового залу (позачергово!) для проведення спільної дискотеки третьокурсниць-філологів із фізиками, серед яких переважали хлопці. Дівчата просто шаленіли від задоволення. Вечір і справді вдався. Хороша музика, пристойна дискотека, а найважливіше – море хлопців. Звісно, Влад також прийшов. Дівчата ахали від заздрощів, бо упав юнак лише за Оксаною. Ще б, так поталанило дівці! А вона носом крутить, ніби не розуміє свого щастя.

Оксані не подобався Владислав, не поділяла загального захоплення ним. Звичайно, татків авторитет поширювався й на хлопця, хоча він так жодного разу й не прохопився перед Оксаною про те, чий син. Не хизувався цією чеснотою, навпаки – натякав, що дуже журиться через майбутній захист, тому що вибрав малодосліджену тему й навіть його керівник дипломної вважає, що неперспективну. Говорив наче й щиро, як зріла, мудра людина, однак від цього не став Оксані ближчим.

Схоже, Влад не звик так легко здаватися й продовжував наполегливо набридати дівчині. Що норовливішою робилася Оксана, то більше шаленів і ставав настирливим юнак. Вона те відчувала – гра в котика й мишку тішила дівоче самолюбство. Однак зараз, здається, чи не вперше повелася трохи по-іншому: якщо й відштовхувала, то надто м'яко, не різко та зухвало, як зазвичай. Навіть собі не хотіла в цьому зізнаватися.

Увага хлопців ніколи не була для неї проблемою. Та все ж відшивати надто надокучливих завжди вміла легко. Хлопці інколи, коли бракує слів, полюбляють розпускати руки. І даремно... Тому що потім пояснити друзям, що синець на мармізі тобі набила дівка через те, що ти хотів домогтися її силою, не дуже приємно, не відмиєшся. Здається, Влад навів-таки довідки про Оксану, бо поведився стримано, інтелігентно, без зайвих випадів, узявши, очевидно, на

озброєння вислів «вода і камінь точить». Море квітів посеред зими, навіть серенади під вікнами. Влад мав гарний голос, непоганий смак та, як з'ясувалося згодом, музичну освіту. Після пар підстерігав під університетом, знав напам'ять розклад її занять, потім чекав під бібліотекою. Оксана відмовляла йому в офіційних побаченнях, походах у кіно, ніколи не запрошувала до себе на чай, не приймала і його запросин. Колежанки дивувалися: чого ще їй треба? Розумний, красивий, дотепний, вихований, добре упакований, татові зв'язки, після навчання не треба сушити голову пошуками роботи. Зашлють тебе за розподілом на далекий хутір комарів годувати, де наймолодший молодець – дід Овідій, що почав парубкувати ще за царя Гороха, і будеш там вовком вити й розповідати про важку долю Марусі з повісті Квітки-Основ'яненка двом учням у класі, бо більше катма. Оксана лише скептично стенала плечима: ой, не вірила вона, що почуття в хлопця щирі, – надто нереальним це видавалося. Черговий трофей у колекції – не хотілося ним ставати. Ні квіти, ні пісні, ні зітхання та ходіння назирці не надто її переконували, тому що чула вона про не зовсім гарну славу Влада – розбиті надії та серця інших дівчат.

«Зіпсутий батьками, самовпевнений егоїст, дефективний бевзь, бабій» – такими приемними епітетами нагороджувала Оксана юнака позаочі, роблячи це зумисне, бо знала, що сказане обов'язково передадуть хлопцеві, ніби спеціально докидала хмизу до ватри. Отаке ходіння по муках тривало три місяці.

Наприкінці березня Оксана звично після пар вийшла на вулицю й раптом схопилася, що чогось бракує. Не було поруч Владислава. Трохи розчарувало це дівчину, тому що після того, як уся твоя кімната пропахла свіжими квітами й смачними подарунками (від дорогих парфумів, золотих прикрас категорично відмовлялася, від їжі заборонили відмовлятися дівчата, вічно голодні студенти: ще б, у часи дефіциту хавати ікру та печінку тріски). Владислав, схоже, капітулював.

Тиждень нічого не відбувалося. Влад просто щез, навіть староста Рита нічого не знала. Оксана ловила себе на думці, що сумує за хлопцем, за його піснями під вікном із репертуару Цоя, за простодушними анекдотами, цікавими розмовами про поезію Клеменса та Гете: батько наполовину німець, тож Влад добре знав і цю мову, і літературу. Не вистачало їй і квітів, і самотної постаті під бібліотекою, яка завжди на чатах. Її співмешканка Оріся в'їдливо бовкнула:

– А, маеш... Хто перебирає, того Бог карає. Знайшов собі іншу, не таку холодну. Теж мені, недоторканна! Хе, а ти як думала? Ти не центр усесвіту й навіть не сонце.

Оксана в інший день знайшлася б що відповісти, а тут тільки сердито буркнула під ніс:

– Не твоє діло, – і заховала очі за сторінками книги.

Для себе зробила невтішний висновок: от і добре. Хай! Таке втрачати й не жаль, бо воно тобі насправді ніколи не належало.

Наступного дня, після другої пари, до неї підійшла староста групи Рита Власенко, здивовано тицьнула їй до рук записку й стонула раменами. Дівчина прочитала вголос: «Шановна Оксано Юріївно, велике прохання зайти в будь-який зручний для Вас час до мене. Маю до Вас приватну розмову. Я на робочому місці до 17:00. З повагою та наперед із вдячністю за цю маленьку послугу та розуміння Сигізмунд Владиславович Брех».

Записка була від проректора, тобто батька Влада. Оксані стало трохи не по собі. У роті раптом з'явився гіркий присмак, ніби вона проковтнула полинову настоянку.

Секретарка проректора зміряла Оксану зацікавленим поглядом. Зазвичай Полінка ніколи не тішить студентів своєю увагою, коли тим доводиться звертатися до керівництва з певних питань. Лишень недбало ковзає по них своїми надто нафарбованими очима з несправжніми віями.

Звичайно, зовнішній вигляд студентів мало цікавив модницю Поліну. Усі вони для неї сірі миші: джинси, кофтинки. Поліночка ж завжди на вістрі моди. Оксану це постійно дивувало: за зарплати в дев'яносто ре «виглядати- коштувати», як каже Ориська, на п'ятсот. Усе на модниці завжди «журнальне» («Burda Moden»), звісно, куплене по блату, плачене-переплачене. В Оксаниній групі з двадцяти дівчат п'ятеро – киянки, решта – провінція. Та й киянки, зрештою, не могли похвалитися елегантним убранням. Мали звичайних батьків, тож дехто з надто

зацікавлених дівчат бігав до вбиральні під час Полінчиних перекурів на «показ мод», організований спеціально, думалося Оксані, щоб похизуватися своєю досконалістю. Дівчата витріщалися на Полінчине вбрання й вбрання ще однієї модниці, секретарки ректора Лерочки, і сумно зітхали. Хоча Лерочка таки програвала Полінці, тому що була від неї старша (ой, гвалт, аж на три роки), схильна до повноти й навіть шикарний одяг не приховував цього.

Так от цього разу саме Поліна вп'ялася в Оксану й стала безцеремонно роздивлятися її. Оксані не сподобалася така зухвалість секретарки, тому, недовго думаючи, бовкнула:

– Чого витріщилася? У мене на голові вирости роги?

Дивно, але Поліна не рявкнула на неї, як часто робила, ганяючи полохливих студентів, а лише заподадливо всміхнулася та натиснула гудзик зв'язку.

– Сигізмунде Владиславовичу! До вас студентка, тобто Оксана Кущинська, третій курс. І ви просили ва...

Хриплий і схвильований голос на іншому боці обірвав звичну тираду секретарки:

– Поліно, я ж наказував Оксану Юріївну негайно пропустити, тільки-но з'явиться. Запитай нашу гостю, чого вона бажає – кави чи чаю. Мені прошу чаю.

Секретарка вкотре витріщилась на Оксану, чекаючи відповіді на запитання проректора. Дівчина роздратовано глипнула на Поліну, рвучко відкрила оббиті чорним дерматином двері кабінету й зайшла досередини.

Кабінет проректора з наукової роботи за площею нагадував ленінську кімнату. Величезний, просторий, заставлений вазонами. На стінах висіли картини, здається, навіть оригінали. Такий собі соцреалізм у не найгіршому виконанні. Замість державного керманіча над головою професора прилаштувався «Автопортрет у шапці й кожусі» Шевченка. Звісно, вождь також був тут присутній, однак у вигляді невеличкого погруддя Леніна на книжковій полиці в куточку. Дуже мудре рішення, треба сказати, бо теперішні керманічі надто часто змінюють одне одного, за ними годі й поспіти. А Шевченко – це навіки!

Посеред кімнати стояв величезний стіл для нарад, припнутий тісно до робочого столу голови кабінету, по обидва його боки тягнулася вервечка з м'яких зручних стільців. Коли Оксана ввійшла, проректор миттю опинився поруч, запопадливо простягнувши руку для привітання. Дівчина здивовано витріщилася на нього. Сигізмунда Владиславовича вважали досить приемним чоловіком, однак він завжди тримав субординацію зі студентами. А тут така штукенція виходить, що зустрічають її, як рівню. Оксана на автоматі потиснула долоню проректора. Рука професора була холодна, мов лід, навіть трішки тремтіла.

- Доброго дня, шановна Оксано Юріівно, прошу проходити. Радий вас бачити. Сідайте, голубонько, де вам зручно. Будьте ласкаві!

Оксана невпевнено підійшла до столу й усілася на крісло, третє від столу проректора. Сигізмунд Владиславович розташувався навпроти. Дівчина не звикла ховати очі, тому, чекаючи початку бесіди, зосереджено втупилася в професора. Про те, що розмова трохи незручна для поважного господаря кабінету, говорила його поведінка. Чоловік нервувався.

- Шановна Оксано! Мені дуже прие...

Чоловік не встиг продовжити, тому що двері кабінету несподівано відчинилися і в кімнату ввійшла, упевнено цокаючи високими підборами вишуканих шкіряних чобітків, секретарка Поліна з тацею перед собою. На таці стояли пузатий порцеляновий чайник, два горнятка, цукерниця. Оксана знала, що той сервіз немало коштує, тому що в них удома був такий. Діставали цей посуд із глибини скляного серванта лише в унікальних випадках. Таких випадків на Оксаниній пам'яті було лише два. Уперше – коли татові вручили орден за затримання небезпечного рецидивіста і його після важкого поранення приїхав привітати сам міністр внутрішніх справ УРСР. Він і подарував той сервіз, примусивши маму подавати чай виключно в ньому, а тато саме повернувся додому після лікарні, і його провідувала поважна делегація. Оксана тоді була в дев'ятому класі й усе гарно пам'ятає. Удруге чаювали, коли Оксана закінчила школу й татко на честь цього добряче хильнув і без дозволу дружини влаштував родичам гучний прийом. Ой, непереливки були йому наступного дня: дісталася на горіхи від мами. Так, горнятка справді красиві – сліпучо-білосніжна порцеляна, розцяцькована ніжними бузковими незабудками. Правда, цей сервіз, здається, дорожчий за їхній, тому що зверху його обрамляє золотиста нитка, роблячи багатшим, та навряд чи симпатичнішим.

– Сигізмунде Владиславовичу, там до вас...

Проректор не дав договорити секретарці. Він нервово сіпнувся й прикрикнув на дівчину:

– Поліно, мене ні для кого немає! Я тобі вже кілька разів про це сьогодні торочив. У мене надважлива розмова. Господи, це не дівчина, а шафа. Та також людської мови не розуміє. Ба гірше – страус. Тьху ти, жирафа. Іди-іди, чай я сам наллю.

Такою збентеженою Поліну Оксана ще не бачила. Червона фарба залила обличчя білявки. Красуню щойно обізвали шафою, страусом і жирафою, та ще й у присутності якоїсь там студентки. На порозі дівчина несподівано перечепилася своїми підборами й упала вже в приймальній. Оксана не втрималася й пирснула. Подія, звісно, виняткова: з неба на землю гуп. Сигізмунд Владиславович мигцем кинувся до дверей і, замість поцікавитися долею секретарки чи допомогти сердешній підвестися на ноги, сердито зачинив їх.

Проректор акуратно наливав чай, руки його ледь помітно тремтіли. Оксана ввічливо, щоб не зосереджуватися на цьому моменті, відвела погляд. Вирішила оглянути інтер'єр кабінету. Зліва стояли стелажі з папками й книгами. У тому ж куті – величезний долівковий годинник, вищий від Оксани на півголови, бачила такі в музеї. Виглядав, як антикварна річ, і чомусь Оксані здалося, що саме так воно і є. Мав щілину для ключа. «Щоб зайти в його передпокій, слід бути його господарем», – прошмигнула в голові недоречна думка. Римські цифри горіли позолотою, як і стрілки годинника. Унизу під круглим циферблатом рухався позолочений маятник. Годинникова хатка була зроблена з добротного червоного дерева. У сортах Оксана, звісно, не розбиралася, та він чимось нагадував їй ті меблі з червоного дерева, які вона бачила під час екскурсії в Маріїнському палаці. Як же екскурсовод назвала той сорт дерева? Здається, перемерзла вишня...

Тим часом проректор чемно відкашлявся, стараючись привернути до себе увагу.

– Вам чай із цукром чи без?

– Одну ложечку, будь ласка. Дякую. – Оксана питально дивиться на проректора.

– Пригощайтесь, голубонько. Е-е-е... Оксано – кх-кх – Оксано Юріівно! Шановна Оксано...

Чоловік схвильовано піднімає до вуст порцелянове горнятко й відсьорбує чай.

– Сигізмунде Владиславовичу, будь ласка, просто Оксана. – Юнка старається вкласти в голос якнайбільше щирості, а то проректор іще задихнеться від хвилювання.

Чоловік киває головою й робить іще один ковток чаю. Оксана терпляче чекає й незворушно дивиться на проректора. Цього її навчив тато, слідчий карного розшуку з двадцятирічним досвідом: щирість у погляді завжди обеззброює.

Наче подіяло – Сигізмунда Владиславовича попустило:

– Оксано! Ви, очевидно, знаєте, що Владислав, той настирливий телепень, що за вами впадає, мій син?

Оксана киває головою.

– Даруйте за відвертість і не ображайтеся на старого чоловіка. Розмова може здатися вам трішечки дивною. Тому... З чого ж почати? О, так! Ми з дружиною думали, що у Владика стосовно вас чергове захоплення: пограється хлопчина – і все. Так, зрештою, завжди бувало. Та це спочатку затягнулося на три тижні, а згодом і на три місяці. Зрозумійте мене правильно: я завжди був проти таких різнобарвних захоплень свого сина протилежною статтю, попереджав його, що мусить мати моральну відповідальність за своє розпусне життя. До того ж найчастіше дівчат приваблює не він персонально, як особистість, а соціальне становище його батьків, матеріальне забезпечення, становище в суспільстві. Так-так, звісно, Владик вихований, освічений молодий чоловік, устояти перед шармом такого чоловіка майже неможливо. До слова, це все заслуга Ірени Георгіївни, моєї дружини. Вона ніколи не жаліла сил, натхнення, запалу, часу та й грошей, звичайно, на його виховання. Усе найкраще тільки для Владислава. Син закінчив музичну школу, хлопчина дуже обдарований, усебічно розвинений, гарно малює, пише вірші, знає три іноземні мови, перспективний науковець.

Оксана закліпала очима: вона нічого не розуміла. Якась плутанина. А їй що до того? Вона не претендує ні на освіту, ні на статки Владислава, ні, власне, на

нього загалом. Невже проректора зле проінформували?

Професор знову ковтнув чаю. Дивлячись на кепський вигляд старого, Оксана подумала, що п'ятдесят грамів коньяку стали б у пригоді.

– Можливо, ми багато йому дозволяли. Але ви повинні мене зрозуміти, шановна Оксано Юріівно, тобто Оксано! Усе надто складно. Наш перший син Едуардик помер у шістнадцять від лейкемії. Владиславко – наша пізня дитина, Іренка народила його в тридцять сім. Розумієте мене?

Оксана ствердно захитала головою. Хоча наразі нічого не розуміла. Якийсь сумбур та й годі.

– У Владика чудові перспективи. Він закінчує університет, сподіваюсь, із червоним дипломом, йому завізовано місце в аспірантурі, уже зараз його наукові праці перекладені десятками мов світу, його кличуть-запрошують на симпозиуми в різні куточки нашої планети. Він дуже перспективний науковець, запевняю вас. Щиро перепрошую, якщо повторююсь. Одначе я не перебільшую – у Владика грандіозні успіхи. У нього високі життєві орієнтири та пріоритети й прекрасні гени. А то вельми важлива річ, мушу зауважити. – Сигізмунд Владиславович, схоже, забувся на мить, де він зараз перебуває, і почувався, наче на лекції. – Звісно, наречена нашого сина має бути під стать йому – високоосвічена, ерудована, високоморальна, зі шляхетної аристократичної родини. Певна річ, що від претенденток відбою немає. Та зараз не про це. Отож усе вкупі має витворити певну збалансовану будівлю особистості. Тут я цілком згоден із Фрейдом: «Людина отримує спадковість і оточення як будівельний матеріал для формування будівлі особистості, проте в архітектурному рішенні відображається і власний стиль». Отут у нашого сина все гаразд – і з генами, і з вишуканим оточенням, і з власним стилем.

«Еге ж, зваблені та покинуті дівчата, суперстиль, тьху ти!» – промайнула в голові юнки бунтарська думка.

Дівчина, очевидно, зробила свої великі очі ще більшими, тому що професор поперхнувся чаєм і голосно закашлявся.

Отут Оксана врешті знайшла нагоду й утрутилася в монолог поважного чоловіка. Вона, здається, нарешті все втямила. Це не Поліна – жирафа, це вона тупа кретинка, сидить, розвісивши вуха, чай п'є.

– Сигізмунде Владиславовичу! Мені це відомо. Можливо, не все, однак майже все. Разом зі мною в групі вчиться ваша сусідка Маргарита Власенко. Ви уявити собі не можете, якими балакучими бувають дівчата. А втім, суті справи це не змінює. Правда ж? – Оксана рішуче встає з-за столу, мить думає й додає: – Я не домагаюся вашого сина й ніколи не домагалася. Не журіться, будь ласка, і так не переймайтесь. Усе в нього буде гаразд: і перспективи, і далекосяжні плани, і наречена з його достойного кола з достойними генами, ви ж самі кажете, що від претенденток відбою нема. Владислав мені не подобається, як це не дивно звучить, запевняю вас. Можете спати спокійно й дружині своїй перекажіть: хай не журіться. У мене, як ви кажете, інші життєві орієнтири та пріоритети, до того ж геть паскудне «архітектурне рішення». Хм, гени та оточення підвели, вишуканості замало. Можна було мене й не кликати. Достатньо лише навести довідки у вашої секретарки Полінки, та завжди все про всіх знає. Дякую за чай. – Оксана робить паузу, згадує мармизу задаваки Поліни й не втримується: – Хоча я просила кави.

Дівчина робить крок у бік дверей і раптово затинається на півслові: «До поба...» Старий професор починає плакати.

Усе виявилось не так, як вона почула. Владислав, схоже, на правду закохався, тому що закинув навчання, науку, батьків, спорт, цілими днями ходив за Оксаною, мов сновида, а вночі не спав, бринькав на гітарі. Ірена Георгіївна терпляче чекала, коли це все врешті закінчиться. Бо то не вперше в сина таке потьмарення, що поробиш: творча натура, переповнення серця емоціями. Минув місяць, два, три, і це не проходило. Хлопчик геть очманів, став потайний, зажурений, грубіянив матері, а вона ж у нього всю душу вклала. Тож Ірена Георгіївна закономірно почала вимагати, щоб чоловік відрахував нестерпну дівку з університету, може, тоді синок угамується. Як кажуть, «очі не бачать – серце не болить». Владик випадково підслухав тираду матері та пригрозив, що якщо хоча б волосинка впаде з голови дівчини, то він зречеться батьків і вони більше його ніколи не побачать. Бідолашна Ірена через пережитий шок аж до лікарні потрапила, а синові байдуже. Мати в лікарні два тижні лежала, а він лише раз її провідав. Сухі «ма» і «па-па» – усе, чого діждалася бідна жінка! Владика наче підмінили! І ось маеш. Добігався, виснажив себе до межі. Занедужав. Дістав двосторонню пневмонію, уже тиждень у лікарні. З кожним днем усе гірше.

Зрідка приходять до тям, висока температура, марить і кличе Оксану. Лікар каже, що ліки не допомагатимуть, поки хворий цього сам не захоче.

Несподівано проректор хапає дівчину за руки.

– Оксанонько, голубонько! Будь ласка, змилюйтеся над старим шістдесятирічним чоловіком, відвідайте сина в лікарні. Професор Виховський, що лікує його, запевняє: зараз усе залежить від бажання жити самого пацієнта. Поки ви не прийдете, Владик може й не захотіти. Дружина впевнена, що я перебільшую, але... Навіть якщо він вам осоружний та вже зовсім гидкий, виконайте моє прохання з поваги до сивини старого, ви ж добра дівчина. Пробачте, якщо зможете, таке вихваляння сином. Говорив я це все з одною метою – щоб ви зрозуміли, який скарб втрачаєте. Перепрошую, якщо ви мене не так зрозуміли. Він марить і кличе вас – ні батька, ні матір, а лише вас... Протилежні полюси притягуються. Це не тільки закон фізики, Оксано Юріівно, це закони всесвіту, одні для всіх.

«Закони одні, але люди чомусь не надто ними переймаються, – промайнула в голові дівчини думка. – Найчастіше навпаки».

4. Смарагдове небо

Нічне чергування позаду. Усе майже як завжди: операції, втомлені очі, руки, ноги та багато емоцій. Робота, яка подобається, яку ти робиш на «відмінно», не схибивши ні перед собою, ні перед Богом, ні перед людьми, – це завжди задоволене сумління чи то, як поетично називають цю річ писаки, – совість.

На виході з лікарні Сашко наштовхується поглядом на самотню постать старого, побитого життям пса. Собацюра радісно крутить хвостом, наче побачив давнього приятеля. Один бік обпечений, другий повиїдав лишай. Пес, очевидно, радо зустрічає кожного, хто не лає й не шпетить його, либонь, інтуїтивно чує волю людини. О, так, інстинкти, які дозволяють тварині виживати у світі, бути його частинкою. Людина – також частинка того самого світу, але, на жаль, втратила інстинкт, бо це плата за вміння говорити, ходити на задніх кінцівках, уважати себе наймогутнішою. Олександр усміхнувся сам до себе. Чув би його думки професор Савельєв, «незарах.» гарантований.

Сашко уважно придивляється до пса. Той здається йому наче трішки знайомим. Так, колись давно він зустрів схожого. Так, схожого, бо то не може бути той самий, аж ніяк. Той був столичним мешканцем і наче не таким пошарпанним, але очі, – може закластися на що завгодно, – очі такі ж. Ні, не запопадливі чи голодні. Той пес наче вивчав його, міг годину лежати під наметом, дивитися незмигнуто, наче хотів щось йому сказати. Та то, напевно, дофантазовувала бурхлива молодеча уява, приперчена голодом, тому що діялося це в далекому 1990 році, у жовтні. Як те дійство тепер називають – «революція на граніті». Нехай! На граніті, то на граніті. Але це виявилися чи не найліпші дні його життя, тому що поруч була Оксана, правда, тоді вже не зовсім його, на жаль. Але він міг легко торкнутися кінчиками пальців її волосся, довго-довго дивитися, як вона спить, розмовляє, сміється, тужить, плаче. Це ніколи не набридало – так міг просидіти й вічність, тільки б вона була поруч. І лише схожий от на цього собацюру заблудлий кудлатий чотириногий друг розумів його тоді, а може, він сам вимислив собі оте розуміння чи хотіння, аби бодай хтось його в тому світі зрозумів. До безтяти закоханого? Ні, не так – не закоханого, бо той стан закоханості часто-густо минає, а щось майже космічне, коли від першого погляду на неї розумієш: вона для тебе ВСЕ. І варто жити тільки тому, що вона Є.

Щось він справді сьогодні зовсім розклеївся. Осінь, пізня, солодко-гірка, як калина, що примерзла від перших морозів, як дивний спомин про те, що було чи могло б бути, якби... За останнє оте «якби» хапався, наче за ниточку. Що «якби», хлопче? Наче з підсвідомості впливає розуміння того, що у всьому винен він сам, лише він, учинивши колись щось не так, бо мучить досі, перевертає душу, не тільки бентежить, а й болить, майже фізично болить.

Пес висмикує чоловіка з його споминів гучним гавканням, і Сашко раптом пригадує, що в нього в сумці лежать неторкані бутерброди, турботливо покладені руками бабуні. Як завжди, за клопотами не знайшлося часу для чаювання. Чоловік відкриває сумку, дістає пластикову коробку. Добуває з неї бутерброди й простягає собаці. Той недовірливо нюхає повітря.

– Розумію, друже, життя тебе навчило не довіряти людям, – говорить Олександр і кладе гостинець поруч на суху та прив'ялу від приморозків траву.

Відходить убік, даючи псові можливість поїсти. Той жадібно ковтає поживу.

– Усе. Більше в мене нічого немає. Вибач, хлопче. От бабуня втішиться, подумавши, що я нарешті з'їв бутерброди. Ти ж їй нічого не скажеш, правда? – по-змовницьки підморгує лікар собаці. – Мені час, бувай, утомлений дуже. Побалакаємо довше при нагоді, добре?

Пройшовши десять метрів, Олександр озирається й привітно махає рукою собаці. Пес сидить на тому ж місці і, здається, уважно дивиться вслід тому, хто щойно пригостив його. «Вивчає. Треба буде завтра взяти чогось істивного для цього парубка», – вирішує чоловік.

Удома на нього чекають бабуся й котик Вушко – його маленька родина. Бабуня назвала так чорного, мов сажотрус, котика за біленьке праве вушко. «Ледве не забув. Треба зайти в крамницю купити презент Вуханеві. От навчив на свою голову».

Олександр забігає в крамницю, розташовану поряд із лікарнею в просторому пластиковому павільйоні. Тут продають усе: і хліб, і капці кімнатні, і котячу їжу. Як кажуть, попит породжує пропозицію. Поруч лікарня, тому є і одне, і друге. Продавець Маша, густо нафарбована двадцятирічна блондинка, яка через це виглядає на тридцять, теревенить із подругою. Машу Олександр знає давно, років вісім, робив їй операцію на апендиксі, звідси й інформація про вік. Батьки Маші – приемні люди. Тато – водій маршрутки, великий фанат футболу й пива. Мама – продавець на базарі. Маша в них єдина дитина, «робить, що хоче, носить, що хоче, і спить, з ким хоче». Це вона йому сама сказала. Сашко не любить влазити в чужі справи. Він уміє слухати: у лікарській практиці це дуже важливо. А коли ти прекрасний слухач, то приготуйся до того, що люди без попереджень, навіть коли заледве тебе знають, розповідатимуть про себе такі речі, які б не розповіли нізащо ні рідним, ні коханим, ні психіатрам, ні навіть на сповіді, вільно запускаючи до себе в душу.

Олександр втуплюється очима у вітрину, розглядаючи котячу їжу та розмірковуючи, що б то смачненьке придбати вухатому шибеникові.

– Послухай, Мар'яшо! Я ж йому типу кажу: «Серий! А, Серий! Слабо?! Ні, скажи, слабо заради мене стрибнути з мосту Скупого кохання в річку?» А він, босота галіма, обізвав дуриною малахольною й послав мене, не при людях буде сказано куди. А ти кажеш: кохання-зітхання, лицарі, джентльмени. Таких тепер і

в кіно нема, одні тіко чупачупси лощені в стрінгах барвистих та трансвестити. Так, для подвигів сучасні кавалери не годяться.

Олександр Петрович усміхається на такий порив гніву й зачудування Маші.

– Машо, розумієш, наша Стирка, хоча і не глибока й не гірська, та все ж холоднюча річка. Утопитися, може, і не втопишся, однак від переохолодження помреш через три хвилини. Якраз під мостом у річку впадає три джерела. Тож твій товариш не злякався, а досить мудро вчинив. Запевняю тебе як лікар. Інстинкт самозбереження, Машо.

Маша якусь мить ошелешено дивиться на нахабу, який посмів перервати її. Але замість «не лізь не у свої справи, старий козел», – о, вона ще й не таке сказати може, Олександр на власні вуха чув, – заподажливо всміхнувшись, привітно промовляє:

– Доброго дня, Олександр Петровичу! Ой, я тут із подругою так забалакалася, що й не помітила вас.

– Нічого, діло молоде. А от із такими стрьомними, чи як там ви, молоді, зараз кажете, завданнями я б не поспішав. Знаєш легенду про міст Скупого кохання, який ти щойно згадувала? Таке купання може дуже погано закінчитися.

Маша заперечливо хитає головою.

– Розкажіть, Олександр Петровичу, будь ласка. Ви так рідко щось розповідаєте. Усе я талалайкаю.

Подруга Мар'яша, принаймні так її назвала Маша, стоїть мовчки й розглядає на вітрині цінники на продуктах, навіть голови не повертає в їхній бік, уникаючи розмови.

Олександр несподівано навіть для себе каже:

– А чому б і ні? Розкажу. Може, тоді тобі, Машо, у голову не приходитимуть такі-от ідеї.

Отож місточок Скупого кохання. Ніхто не знає напевне, чому його так назвали. Розповідають різні легенди. Одна з них дуже правдивою видається чи принаймні поетичною. Кажуть, що мешкала колись у нашому місті дуже вродлива й дуже самозакохана панночка, красивішої від якої не було в околиці й поза нею. Звісно, не мала вродливиця спокою через надокучливих кавалерів. А оскільки кохала щиро панна лише себе й ніхто їй не був потрібен, то вигадала заради забави таку гру: давати-загадувати залицяльникам різні нереальні завдання. Ну майже така, як ти, Машо. Хто їх виконає – міг стати чоловіком красуні. Завдань було лише два, а не три, як то зазвичай буває в казках. Перше – побороти здоровенного бика голіруч. Після першого завдання всі кавалери, які погоджувалися на це, або гинули під копитами страшного розлюченого звіра, або залишалися каліками. Жодного разу справа до другого завдання так і не доходила. Можливо, тому, що жоден хлопець не припав до серця вродливиці, а можливо, тому, що насправді любила вона щиро тільки себе. Та ось одного разу проїздив містом бравий козак Іскра. Врода дівчини засліпила розум відважного парубка. Хоча хлопець сподобався панночці, усе ж вирішила вона для годиться і його випробувати. Іскра на диво швидко розправився з лютим биком, позбивавши йому руками роги. Друге завдання здалося козакові ще легшим. Викупатися в річці між трьома джерелами. Він стрибнув у воду і... не випірнув. Легенда запевняє, що річка забрала мужнього козака собі за чоловіка й навіть тіла не віддала. Жаль охопив душу вродливиці, підійшла панночка до краю річки, і скотилася з її щоби скупати сльоза простісінько у воду, одна-однісінька. Хоча доти вона ніколи не плакала та й не всміхалася, щоб не псувати красу свого личка зморшками. Це був єдиний чоловік з-поміж тисячі, який їй справді сподобався. Наказала панна побудувати через річку, у якій загинув козак, міст і назвати мостом Втраченого кохання. Та наперекір бажанню вродливиці міст стали називати мостом Скупого кохання. Про яку любов можна говорити з такими бажаннями? Що трапилося далі з панночкою, легенда не розповідає, як і не зберегла для історії імені гордячки. А от міст і досі називають мостом Скупого кохання.

– І звідки ви все знаєте, Олександр Петровичу?! Ах! Напевне, я зателефоную Серому й вибачуся. Таки дуринда я, переконали.

Олександр скопив очі на Машину колежанку: та продовжувала витріщатися на вітрину, стоячи впівоберта, однак кутики губ у дівчини були трохи підняті, вона всміхалася.

– Це, Машо, зробиш згодом, а зараз дай мені, будь ласка, для мого Вушка три пакетики того, що завжди.

Маша кидається із завидним завзяттям до прилавка.

– Олександр Петровичу, тут тільки один. Зачекайте пару секунд. Я миттю в підсобку, винесу.

Дівчина біля вітрини навздогін Маші ледь чутно гукає:

– Машо, я піду! На роботу спізнююся. Зателефоную ввечері, тоді й договоримо. Бувай!

Вона повертається до Сашка обличчям, пильно якусь мить дивиться на нього, кидає ледве чутне «до побачення» і миттю вибігає з крамниці.

Та це ж новенька санітарка з їхнього відділення. Дуже тиха й спокійна дівчина. Медсестра Лідочка не нахвалиться нею: «Працює, мов у себе вдома. Молодець. Думала, що молоді так працювати не вміють. Тільки вже надто мовчазна, зайвого слова з неї не витягнеш. І очі чомусь ховає. Мені здається, що вона часто плаче. Нерозділене кохання, напевне. У молоді літа це не дивина». Чоловік стоїть, мов паралізований. До цього Олександр не звертав уваги на дівчину. Та, що ховає очі, щойно обпекла його ними... На нього дивилися Оксанині очі. Але цього не може бути. Оксані зараз, як і йому, сорок. Та й живе вона в столиці, щаслива та сімейна. Бабуся казала, що десь місяць тому зустрічала Оксанину маму й та запевняла, що в доньки все гаразд, внучка збирається на навчання в Англію. Та й ця дівчина не така вже й схожа на Оксану. Чорнява, висока, ніс інший, губи. Але очі? Оксанині очі – смарагди під сонцем.

– Олександр Петровичу! Візьміть, будь ласка. О, Мар'яшка вже пішла... Ви не думайте, вона не горда, лише мовчазна. Мар'янка дуже хороша. А ви її хіба не знаєте? У лікарні санітаркою працює, здається, навіть у вашому відділенні. У неї вдома якісь там неприємності, Мар'яшка не каже які, але думаю, що то проблема з предками, тобто батьки вміють настрій зіпсувати, повірте мені, от вона й журиться. Перекажіть вітання від мене Василю Степанівні та Вушку.

Олександр автоматично розраховується з Машею, кидає через плече лаконічне «Дякую. Обов'язково. До побачення» і виходить із крамниці.

Що, допрацював? Знову примари минулого заповонюють розум.

Спогади, осінь, морок осені, уже б швидше сніг випав, чи що, щоб закутатися в його чистоту від думок та втекти від себе. Спогади – і прикро від них, і гірко, і солодко.

Коли Сашко повернувся з армії, удома його очікувала неприємна новина: Оксана стала заміжньою жінкою. А чого ти чекав, невже на щось сподівався? Бабуся розповідала захоплено майже казкову історію про те, як син проректора університету закохався в Оксану до нестями з першого погляду. Звісно, спробуй у таку не закохатися! А потім навіть через неї чи то стрілявся, чи під поїзд кидався. Ой, щось то видавалося Сашкові жіночими домислами, тому що й бабуся переповідала це з іронією. Новина стала сенсацією не лише для неї. Містечко смакувало звісткою довгенько, щоразу доплітаючи все нові та нові дрібнички. А про вишукане весілля складали легенди – уже було й не дібрати, де правда, а де вигадка... Олександрові надії розбилися об щастя його (точніше, уже не його) Оксани... Як дрібна сльоза панни, що побудувала міст Скупого кохання.

А ось і той самий міст. Тихий, сумний осінній ранок, пусті алейки, і тільки вітер жене доріжками змарніле до чорноти листя...

Олександр підходить до перил містка. Спирається на них і якусь мить дивиться на темну воду, яка дріботить унизу в дикому танці, висмикуючи з надр землі холодний, крижаний морок.

Несподівано озивається телефон. Це бабуся.

– Усе, бабуся, зараз буду. За десять хвилин. Ні-ні, не затримуюся. Цілую. У вас усе гаразд? Уже біжу.

Олександр підходить до свого будинку. Тут у трикімнатній квартирі він мешкає з незначними перервами вже сорок років. Старіють і помирають, народжуються й переїжджають його мешканці, а будинок продовжує жити життям тих, хто в ньому вікує, щемко вловлюючи звуки смутку, бід і радощів, буденних клопотів днів та ночей світу. Під будинком постаріли клени, посаджені відразу по заселенні в нього перших мешканців. Загинула стара сосна, яка була старшою

від будинку. До неї часто навідувалася білочка, прибігаючи з міського парку. Улітку 1988 року, коли він був в армії, у сосну влучила кульова блискавка, спаливши вщент. От і мандрівна білка перестала навідуватися. А все решта залишалося без змін.

Бабусі-всезнайки на лавочках біля під'їзду вже із самого ранку теревенять: незважаючи на сиру погоду, іде обмін інформацією.

– Доброго дня, вельмишановні пані! – Вони люблять, коли Сашко так із ними вітається.

У відповідь навперей чую звичне й таке приємне:

– Доброго здоров'ячка! А Василина Степанівна вже зачекалася. Кілька разів на балкон виходила, виглядає вас. Затримуетесь, Олександр Петровичу.

Сашко заходить у під'їзд. Піднімається побитими життям східцями на другий поверх. Не встигає навіть пірнути в кишеню за ключами, як двері квартири відчиняються. Бабуня завжди чує його кроки, певне, серцем. Навіть коли він крадеться навшпиньках, усе одно випереджає його хоч на мить. Відчиняє завжди сама. Він ніжно цілує її в щічку, вислуховуючи дорогою якісь банальності про неслуха Вушка, про гастролі модного львівського театру «Воскресіння» у їхньому містечку, про те, що вона таки мусить піти на цю просто шалено розрекламовану виставу «Лісової пісні» цього театру... Слова звучать приємною музикою. Коли він задовго мовчить, не мугикаючи й не підтакуючи, це насторожує бабуню.

– Ти не захворів, хлопчику мій?

– Ні, бабуню! Усе гаразд, лише втомився. Багато роботи.

Під ногами ніжно муркає Вушко, не розуміючи, чому на нього не звертають уваги й де ж такі звичні гостинці.

– Там у торбі для Вушка, як завжди. Дайте йому, а я піду перепочину.

Бабуся з розумінням киває. Хай відпочине: у нього така важка робота.

Сашко мие руки і втомлено дивиться в дзеркало, не помічаючи в ньому себе, стараючись пояснити своє збентеження погодою, змореністю, схожою на Оксану юнкою в крамниці. Вона могла б бути її донькою. Але Оксана далеко, у Києві, донька ще далі – в Англії.

Він заходить у свою кімнату, з книжкової полиці бере медичний словник, відкриває його й дістає чорно-білу світлину. На ній усміхнена школярка. Смішні кіски з пишними білими бантами, немов величезні сніжні метелики на голові. Сашко всміхається, згадуючи, як поцупив цю світлину з Оксаниного шкільного альбому в десятому класі. Чоловік вмикає музику, лягає на ліжко й заплющує очі.

Третя симфонія Моцарта.

Він любить цілий світ, крига на душі тане, трепет і неспокій, принесені додому, розчиняються в теплі. Його наповнюють музика і єдине бажання – хай тільки на мить, хай лише уві сні побачити її, рідну й чужу Оксану.

У десятому, випускному класі шкільний театральний літературний гурток «Лісова пісня» на чолі зі Світланою Михайлівною, особою, закоханою у свою справу, до річниці від дня народження Гоголя готував власними силами театральну виставу «Ніч перед Різдом». Коли Светка-канфетка (так називали її позаочі учні за добродушну любов до солодощів) узялася за цю справу, то припрягла до цього всю школу. Гурток «Умілі руки» разом із художньою студією займалися оформленням сцени. На замовлення дошивали й костюми, точніше те, чого не могли добути з бабусиних скринь. Сценарій написала Светка-канфетка. За допомогою слів «Матимеш двійку з літератури, якщо не...» силами Світлани Михайлівни були задіяні най-най-найкращі таланти школи. Оксану грала Оксана. Світлана Михайлівна на дуже активні спроби шкільних красунь витіснити Оксану з цієї ролі відповіла чітко й зрозуміло: «Хто написав сценарій, той замовляє музику». Светка-канфетка завжди мала про все власну думку. І навіть натяки директора школи, що головну роль у виставі мала б зіграти майбутня золота медалістка Оленка Кругленко («золото – не дитина»), а не ще донедавна найвідоміша в школі шибайголова Оксана Кущинська, промайнули повз її увагу. Однак розголос про те, що Оксана в кінці вистави цілує у вуста Вакулу, мав ефект розквітлих узимку на стужі троянд. Конкурс на роль Вакули був несамовитий. Ще б, оця неприступна, навіжена, дика особа, говорячи: «Не потрібні мені черевички. Я й без них тебе кохаю», – когось із власної волі, без примусу поцілує... Сашко навіть не пробувався, знаючи власну недолугість.

Хлопчина не пропустив жодної репетиції. Він навіть прогавив кілька занять із музграмоти через це. Сидів в актовому залі школи й ловив кожне слово, кожен рух... Оксана грала неперевершено. Микола Лебедко з 10-Б грав Вакулу – і грав геть паскудно. Мав симпатичну мармизу, спортивну статуру (майстер спорту з дзюдо), гарне почуття гумору, але погану пам'ять. Йому надто важко давалися слова Гоголя, вкладені в уста героїв. Хлопець пітнів, у нього тремтіли голос, руки й навіть ноги. Фізично міцний Микола змалів, пропав на сцені... Однак не покидав цієї справи, хоча друзі настирливо радили. Вона мала його поцілувати. На репетиції, зараза, відмовлялася це робити категорично!

Спливав час. Усі приготування до вистави майже закінчилися. До прем'єри залишалося три дні. Як завжди, о третій годині всі зібралися на репетицію. Не прийшов лишень Микола. Десять по третій. Світлана Михайлівна почала нервуватися. І раптом відчинилися двері і в актовий зал влетів переполоханий Олег, однокласник Миколи.

– Світлано Михайлівно, біда! Микола на уроці фізкультури зламав ногу. Його сьогодні не буде.

Фінальна сцена «Ревізора» тривала хвилину.

Що тут почалося! Світлані Михайлівні стало зле. Її відливали холодною водою, вона хапалася за серце, медсестра Марина принесла заспокійливе. Сашко збентежено сидів на своєму звичному місці. І тут погляд Світлани Михайлівни випадково впав на нього. Не дивлячись на свої пиріжкові габарити, жінка блискавично опинилася біля хлопця.

– От хто нас урятує! Сашо, ти ж не пропустив жодної репетиції?

Сашко лише стенив плечима.

– У тебе прекрасна пам'ять, хлопче. Слова Вакули знаєш?

Не чекаючи відповіді, вона силоміць поволокла його на сцену.

Отак Сашко став Вакулою. Він і справді пам'ятав усі слова. Говорив їх легко й зворушливо, він не мусив удавати закоханого. Усе йшло чудово до останньої

генеральної репетиції.

Перед репетицією навели лад на сцені: усі сценічні атрибути й реквізити стояли на своїх місцях. Актори в костюмах, гарно записаний на магнітофон народний супровід линув залю.

Розпочалася репетиція. Світлана Михайлівна від задоволення просто світилася.

Остання, фінальна сцена. У голові гупає лише одна думка: «Усе має бути по-справжньому, мов на виставі. Вона мене поцілує, вона мене поцілує».

– Ось, візьми. Це черевички з ніг самої цариці. Такі ти хотіла, моя кохана Оксано?

– Не потрібні мені твої черевички. Я й без них тебе кохаю!

Оксана підходить до нього зовсім-зовсім близько. Він може розгледіти кожен хрестик на розлогих рукавах її вишитої сорочки, дівчина поволі наближається до хлопця. Обличчя мрійливо усмінене: Оксана увійшла в роль. Сашко помічає над лівою бровою дівчини шрам – слід від травми під час гандбольного матчу в сьомому класі... Його ніс вловлює ледь чутний аромат любистку, ніжний і літній. Так завжди пахне її волосся. Смарагдові очі, мов сама весна, у них широко та просторо, наче в зеленому небі, залитому сонцем; вії, як налякані крила пташенят, пурхають у ньому, і Сашко відчуває майже фізично, а не лише у своїй голові, що летить... Паморочиться голова, і серце всередині тремтить, калатає, сіпається, тіло стає тепловим реактором. Він летить у смарагдовому небі. Її уста кольору стиглої калини наближаються. Він відчуває їх м'який шовковий дотик і підіймається все вище та вище. Тут так просторо й прекрасно, і...

Сашко розплющує очі. Він лежить на долівці сцени. Навколо нього схвильовані актори, перелякана Світлана Михайлівна з горнятком води, якою плюскає на нього. Сашко знепритомнів. Ікар хріновий – одлітався. Оксана присіла біля хлопця й ніяково гладить по голові.

Вистава пройшла з приголомшливим успіхом. Оксана у фінальній сцені цілувала Вакулу в щічку.

– Нешкідливо для здоров'я, – пояснила Світлана Михайлівна.

Дивно, однак у школі ніхто не дізнався про цей інцидент на репетиції: чи то Світлана Михайлівна постаралася, чи, може, і Оксана...

5. Крижана намітка

Трохи збентежена та захоплена зненацька почутим, Оксана кинулася з кабінету проректора заледве не бігом. У приймальні було порожньо. На столі секретарки лежала недбало розкидана косметика.

Полінка, очевидно, впала в істерику й побігла плакатися комусь у жилетку. Хоча в риданнях чи хоча б засмученою Оксана Полінку ні разу не бачила. Те, що та вмiла ховати свої прикросі, робило лише честь її незворушності. Чомусь здалося, що ось такі сцени з приниженням не первина для секретарки. Але то таке, як каже мама, «до пори, до часу, бо, коли сієш вітер, обов'язково пожнеш бурю».

Щоб зібрати до купи думки, Оксана мусила мати якийсь час, тому не пішла в гуртожиток. Там Ориська доконче причепиться з розпитуваннями. Звісно, новина про те, що батько Влада викликав її на килим, уже розлетілася громовицею. Тому вирішила пройтися зовсім не лагідною березневою київською вулицею. Сіяв дрібний дощик, під ногами хлипала слізною змокла каша. Після майже годинного блукання парком та власними думками Оксана зрозуміла, що анічогісінько путнього вимудрувати не може, і відчула, що намочила ноги. До гуртожитків добиратися далеченько, тому вирішила зазирнути кудись на чай та спробувати зігрітися. Певна річ, відразу подумалося про студентську їдальню. Однак гадка про те, що там доконче зустріне когось знайомого, зупинила її. Не хотілося ні з ким бачитися. Оксана запхала руку до кишені: чи вистачить грошей на чай у рядовій київській кафешці? Грошей вистачало. Дівчина зайшла в пиріжкову, узяла собі каву з молоком та пиріжок із капустою, сіла за столик у кутку спиною до дверей. Каву майже залпом випила – стало тепліше, принаймні зуби перестали дріботіти в гуцульському ритмі.

Зненацька на плече їй несміло лягла чиясь легка рука. Оксана озирнулася. Позаду неї з тацею та з паруючим горням на ній стояла секретарка ректора Полінка й винувато та трохи дурнувато всміхалася.

– Перепрошую, той, Оксано... біля вас, тобто біля тебе можна, тобто вільно?

Оксана здивовано кивнула головою.

Навпроти всілася Поліна, вродлива, мов промінчик сонця, з таким же волоссям. Інтуїтивно розуміла: ця зустріч не випадкова.

– Оксано, я хочу з тобою поговорити, – трішки збентежено почала Поліна. – Не буду, певна річ, запевняти, що наша зустріч ненавмисна.

Полінка виставила перед собою праву руку з вишуканим манікюром, повертіла ним, поворушила пальцями. Швидше за все, то було звичкою, однак Оксану це роздратувало, коли вона перевела погляд на свої руки, доглянуті абияк. Однак дівчина не забрала їх зі столу, навпаки, демонстративно залишила як є, ніби підкреслюючи, що не все в цьому житті вирішується формою нігтів.

Полінку можна звинуватити в самозакоханості та пихатості, однак лише не у відсутності розуму. Вона майже ніяково та надто швидко забрала зі столу руки й продовжила говорити:

– Оксано! Прошу, вислухай мене. Знаю, що нерідко поводжуся, як стерво, однак...

Поліна відсьорбнула чаю, при тому гидливо скривившись. Звичайно, чай брудний на смак, не такий, до якого вона звикла. Оксана криво посміхнулася, спостерігаючи мовчки всю цю виставу. Поки що все видавалося аж надто дивним.

Поліна продовжувала:

– Я народилася в дуже бідній сім'ї: мама все життя тяжко гарувала то прибиральницею, то посудомийкою: вона ж бо дитбудинківська. Відповідно ані бабусі, ані дідуся в мене ніколи не було. Батько? Мене годували міфами про тата-полярника, доки... Одного разу мама напилася й розповіла, що мій татко – випадковий чолов'яга, чи то ба «єдине велике кохання її життя», якого вона знала лише місяць і який тимчасово замешкав у її гуртожитівській кімнаті вкупі з нею. Здається, він попросту використовував наївну закохану дурепу. Певна річ,

клявся у вічному коханні з першого погляду, а потім враз щез, коли дівчина чи то, швидше, житло стало непотрібне. Так, залишив після себе спогад, точніше, дар – мене, а ще точніше – не зовсім мене, а свою сперму всередині яйцеклітини. – Полінка зашпорталася на останніх словах, ковтнула чаю, скривилася.

Оксана мовчки слухала, утупившись очима в брудну пляму на столі.

– Мама й досі вірить, що той покидьок повернеться. Уявляєш? Вона тоді його навіть розшукувала довго й нудно. Бігала по лікарнях та медвितверезниках, навіть у трупарні була й у міліції. Свята простота. А через вісім місяців на світ білий з'явилася я – плід кохання, так би мовити... Гірко згадується мені моє дитинство – безконечне безгрошів'я, випадкові мамині коханці, часті запої. Ех, зараз не про це! Я не знаю, хто мій батько, і знати не хочу, однак, схоже, гени він мав непогані. Навчання мені давалося доволі легко, бо ж до всього доводилося допетрувати самій. Ні з математикою в п'ятому класі, ані з фізикою в сьомому мама допомогти мені не могла. Так, моя матуся зі шкіри пнула, щоб я таки закінчила десятирічку та спробувала вступити до інституту, упереміж із запоями працювала майже цілодобово. Я закінчила школу без трійок. Подала документи в універ. Моя зарозумілість тоді зіграла зі мною кепський жарт – здала я документи на іноземну філологію. Природно, іспити завалила. Ті, що вступили в тому році, майже всі були випускниками спецмовних шкіл, а інших репетитор рік готував до вступу або ж мали знайомство в приймальній комісії...

Оксана здивовано дивилася на Поліну. Та жалібно всміхалася – тільки їй відомо кому. В очах красуні стояв біль, сталевий блиск кудись зник. Оксана збагнула: Поліна вперше розповідає про себе правду, не те що чужому чи своєму, а взагалі вперше.

Поліна знову відсърбнула тої гидотної рідини з надщербленого білого горнятка зі спеціально відбитою ручкою, щоб не вкрали.

– Я сиділа під аудиторією, просто на підлозі, сльози котилися з очей водоспадом, і не могла зупинитися. Не пригадую навіть, скільки минуло часу після заціпеніння, та раптом чиїсь міцні руки поставили мене на ноги, узяли лагідно за плечі й повели. Я йшла слухняно за тими добрими руками; здавалося, що такі ніжні руки нічого злого вчинити не можуть. Отямилася в тому самому кабінеті, з якого годину тому вистрибнула ти, в отій розкоші, у теплі, з горнятком запашної кави в руках. Я вперше бачила і золочений годинник, і такі розкішно сніжні

горнятка й уперше пила таку смачну каву. Сигізмунд Владиславович майже буденним голосом запропонував мені роботу в нього секретаркою, тому що його колишня раптом звільнилася. Згодом він «посприяв» моему вступу до омріяного університету, правда, на заочне. Я думала, такого не буває, не буває таких добрих та порядних людей. Здалося, небеса змилювалися наді мною та прислали нещасній сирітці янгола-охоронця чи принаймні батька, якого в мене ніколи не було. Свята простота: усе має свою ціну. Так, платня. Ну, ти вже, напевне, здогадалася: молоде розкішне тіло та спотворені збочення підстаркуватого професора. Оце дороге шмаття на мені, прикраси, взуття, косметика – його дарунки, як і квартира, котру він допоміг нам із мамою отримати позачергово, і не однокімнатну, а трьошку. А щоб мама не заважала... – Поліна закашлялася. – Ну, ти ж розумієш, у чому? То для неї придбали хатинку недалечко від Києва – зелений садочок, розкішний квітник під вікнами, чиста вода в криниці, газове опалення, курочки-чубаточки подвір'ям походжають. Краса... О, так, наївні душі в універі вірять, що то гроші моєї неіснуючої тітоньки з Чикаго, менш довірливі вважають мене чиеюсь утриманкою. Такі думки задовольняють і мене, і професора. Чи гидко мені? А ти як гадаєш? Утриманка, думаєш? Так! Я утриманка. А кохання-зітхання – то... – Очі Поліни блищали. – Знаєш, коли довго говорити на оселедець «кориця», навіть запагне нею. А смак? Важко перебити смак оселедця навіть корицею...

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примечания

1

[i] (#_ednref1) Бог Чисел, тобто Бог часу. В Україні Числобога вшановують під час зимового сонцестояння 21–22 грудня, на Різдво Божича, а також одночасно й поруч зі Сварогом. Вважають, що на Різдво з народженням Молодого Божича

Коляди час «оновлюється», тобто починається нове Коло Свароже (Г. С. Лозко. Українське народознавство). (Тут і далі прим. авт.)

Купить: https://tn.knigapoisk.com/ru/korn-y_dara/tomu-scho-ti

Текст предоставлен ООО «ИТ»

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию: [Купить](#)